

'Bedrijfsovername: wees de problemen voor'

De overname van het bedrijf is een van de belangrijkste beslissingen in het leven van een melkveehouder. Maar het verkrijgen van financiering daarvoor is niet meer zo eenvoudig als vroeger. Ramon Klaassens, vice-voorzitter van het NAJK en portefeuillehouder bedrijfsovername: „Meer overnames lopen stuk op communicatie dan op financiering.”

Naam

Ramon Klaassens

Geboren

Noordbroek, 29 januari 1988

Woonplaats

Noordbroek (GR)

Studie

Agrarische bedrijfskunde aan Van Hall Larenstein
in Leeuwarden 2006-2010

Carrière

Junior assistant accountancy bij Accon AVM in
Uithuizen 2009-2010.

Dagelijks bestuurder bij NAJK 2010-heden
Oprichting Klaassens Advies 2010-heden
Mede vennoot bij Valacon-Dairy 2011-heden

In een paar woorden schetst Ramon Klaassens hoe de tijden zijn veranderd. „Een boer die ik eens sprak, stelde de situatie duidelijk. Die man zei: 'Mijn opa had geen financiering, mijn vader een beetje, maar mijn zoon komt nooit meer van zijn financiering af.'”

Heeft de huidige generatie die een bedrijf wil overnemen het dan moeilijker dan haar ouders?

„De situatie nu is duidelijk anders dan 20 jaar geleden in de melkveehouderij. Met bedrijfsovername is een stuk meer financiering gemoeid. Met schaalvergroting is de waarde van bedrijven toegenomen. De opbrengstprijzen zijn echter niet op dezelfde voet meegegroeid, zodat financieringslasten meer op de opbrengsten drukken. Daarnaast zijn, zeker in deze sector, de prijzen volatieler geworden en dat brengt extra vaste lasten met zich mee.

Voor starters is het daarom moeilijker geworden om een bedrijf over te nemen. Zeker voor degenen die met niets beginnen. Het bankenlandschap is veranderd sinds de crisis; banken lenen minder makkelijk geld uit en zijn kritischer bij een overname.

Aan de andere kant zijn er ook kansen. Er zijn meer boeren zonder opvolger en dat biedt een ingang voor mensen buiten de sector die boer willen worden. Het NAJK stimuleert deze instromers.”

Zijn banken dan onwillig geworden?

„Dat zeg ik niet. De bank wil de overname van een goed lopend melkveebedrijf nog steeds financieren, maar wil bij de ondernemer wel ondernemerschap en vakmanschap zien. Het is niet meer zoals vroeger, toen de bank automatisch geld ter beschikking stelde. Jonge mensen in een maatschap moeten op die veranderende rol van de bank inspelen, door aan te geven in welke richting ze het bedrijf willen ontwikkelen. De ideeën zitten wel in hun hoofd, maar als ze die op papier vastleggen, met bijvoorbeeld een financiële onderbouwing, worden ze concreter en zijn ze makkelijker te communiceren. De bank wil zien dat de ondernemer de financiering waard is. Je ziet ook regionale verschillen. In het Zuiden is een financiering moeilijker voor elkaar te krijgen dan in het Noorden. Dat deel van het land is dichter bevolkt en er wordt meer aanspraak gemaakt op de ruimte. Dat vraagt meer van een ondernemer. Hij moet bijvoorbeeld kijken waar er ruimte voor uitbreiding is en in kaart hebben welke andere belangen er spelen. Maar als hij dat doet, moet financiering geen probleem zijn.”

Hoe bereid je je als boer voor op de overdracht van het bedrijf?

„Daar spelen verschillende zaken mee en de belangrijkste daarvan zijn niet financieel. Als eerste moet de overnemer goed nadenken of hij wel boer wil worden. Ik raad iedereen met plannen in deze richting aan om eens goed om zich heen te kijken. Ga een paar jaar buitenshuis werken, buiten de sector zelfs. Op die manier kan men een toekomst als boer in perspectief zetten. Dit moet een opvolger trouwens doen voordat hij in de maatschap stapt. Als hij eenmaal zijn handtekening heeft gezet en er gebeurt wat, kan hij niet zomaar eruit stappen. Over maatschapaktes gesproken, er is niet zoiets als een standaardakte. Elk bedrijf is anders en alle deelnemers hebben andere wensen. Het moment waarop de ouders uit de maatschap stappen en wat ze als pensioen meekrijgen, verschilt van bedrijf tot bedrijf, net zoals de vragen hoe en wanneer broers en zussen meedelen, enzovoort. Dat vraagt om maatwerk in de akte. Accepteer het niet als een accountant een standaardakte presenteert. Een ander belangrijk punt is communicatie. De verwachtingen van iedereen die bij de overname betrokken is, moeten op tafel komen. Op die manier kunnen mensen rekening houden met elkaars wensen en vermijd je verrassingen en wrijving in de toekomst. We hebben het nu wel over financiering, maar ik heb meer overnames stuk zien gaan op communicatie dan op financiering. De directe familie moet ook hierbij betrokken worden. Broers en zussen, en hun aanhang, moeten het je ook gunnen. De vraag is of een maatschap wel altijd de ideale vorm is. Het overgrote deel van bedrijfsovernames gebeurt nog steeds via een maatschap, maar ik zie bv's de laatste tijd populairder worden. Je krijgt dan een scheiding van eigendom en gebruik. Een voordeel daarvan is dat het delen met broers en zussen makkelijker wordt. Zij worden voor een deel eigenaar van het bedrijf, maar de overnemer wordt de manager. Die kan dan op termijn de aandelen overnemen en hoeft zich dan niet in het begin al diep in de schulden te steken om het hele bedrijf te kopen.”

En van de kant van de verkopende partij? Hoe zit dat bijvoorbeeld met pensioenen?

„Er zijn maar weinig melkveehouders die een pensioenvoorziening hebben opgebouwd. Dat zit allemaal in het bedrijf en bij de overname moet dat eruit komen. Dat kan ook; er zijn veel fiscale vrijstellingen. Maar met de huidige economische crisis komen die wel onder druk te staan; door vrijstellingen te schrappen kan de staat zijn begrotingstekort aanvullen. De bedrijfsopvolgingsregeling, waardoor een bedrijf geruisloos naar de opvolger kan doorschuiven, staat momenteel bijvoorbeeld ter discussie. En GroenLinks had in zijn tegenbegroting bijvoorbeeld voorgesteld om de landbouwvrijstelling – waardoor waardevermeerdering van de grond wordt vrijgesteld – op te heffen. Eerder had de PvdA dit ook al aangekaart. Als die regelingen vervallen, gaat het geld van het pensioen naar de belastingen. En dat kan niet de bedoeling zijn.

Wij verwachten trouwens niet dat iets dergelijks tussen nu en vijf jaar gebeurt, maar dat is ook niet de termijn die van belang is. Iemand die nu een bedrijf overneemt, moet er niet blind op varen dat al die vrijstellingen over 30 jaar nog bestaan. Die moet nu al bedenken hoe hij zijn pensioen veiligstelt wanneer hij stopt met boeren. Zet hij zijn geld in op een lijfrente, stapt hij in bij een bankproduct voor pensioenopbouw voor ondernemers? Bij al die producten gaat het erom vroeg te beginnen, om van het rente-op-rente-effect te profiteren.”

Als je in de maatschap zit, wat moet je dan doen?

„De tijd in de maatschap is die waarop je het bedrijf voorsorteert op de tijd dat je zelf aan de slag gaat. Doe bijvoorbeeld geen investeringen die niet passen bij de situatie na de maatschap. Je kunt ook in de maatschap de lasten zo laag mogelijk houden, om zo financiële ruimte voor investeringen later te creëren. Zorg er voor dat je weet welke kant je op wil gaan met je bedrijf, zorg dat je een plan hebt. En laat jezelf zien, toon de bank dat je weet waar je naartoe wil. De bank wil vertrouwen in je hebben om de overname te kunnen financieren.

Bereid je ook voor op de periode na de overname. Zorg dat het bedrijf dan levensvatbaar is. Na de overname heeft het bedrijf hoge financieringslasten; dat is geen tijd om meteen grote investeringen te doen. Dat is een zware periode; je bent beperkt in je mogelijkheden, maar moet toch zorgen dat je niet stil blijft staan. Een bedrijf moet zich blijven ontwikkelen. Dus sorteer daarop voor tijdens de periode in de maatschap en zorg dat je een plan hebt voor de periode daarna.” ■